

ਆਯਨ ਅਤੇ ਸਾਯਨ

ਭਾਰਤੀ ਖਗੋਲ-ਵੇਤੋ ਸਮਰਾਤਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬਾਇਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਸਨ | ਏਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਏਹ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਰਾਸ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨੁਕਤੇ ਬਸੰਤੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਗ੍ਰੈਹਕੀਕਤ ਏਹ ਸੀ ਕੇ ਬਸੰਤੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੇ ਸੂਰਜ-ਪਥ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਟਦੇ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੂਰਜ ਪੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ੫੦ ਆਰਕ ਸੈਕੰਡ ਦੀ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਦਰ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿਸਕਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਭੌਗੋਲਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਯਣਗਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੱਧ-ਕਾਲੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਗੋਲ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਰਬਾਇਣ ਦੀ ਗਤੀ ਯਾ ਕਹਿ ਲਵੇ ਕਿ ਅਯਣਗਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਓਹ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਚਕਿਚਾਹਟ ਮਹਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਸਦਾ ਕਾਰਣ ਏਹ ਸੀ ਨੀਝ-ਸਾਲਾਵਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹਿੰਦੂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ/ਬਿਪਰਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਜੋਤਿਸ਼ ਮੱਤ' ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਸਨ | ਜੋਤਿਸ਼ ਮੱਤ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜੀਵਤ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ-ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਰਾਸਾਂ ਸਥਿਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਅਯਣਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿੱਥ ਢੈ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਬਸੰਤ ਸਮਰਾਤ ਬਿੰਦੀ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ 'ਨਿਰਾਯਣ ਪੱਧਤੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕੈਲੰਡਰ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹਿੰਦੂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਆਯਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਪੰਚਾਂਗ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ | ਭੌਗੋਲਿਕ ਤੱਥ ਘੱਟ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ੀ ਤੱਥ ਲਬਾਲਬ | ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ੭-੮ ਵਰਖਾਂ ਤੋਂ 'ਅਸਲੀ ਤਿਥ ਪਤ੍ਰਿਕਾ' ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਾਯਨ ਕਰਕਾਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ, ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਕਰਕਾਚ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ੨੦ ਜੂਨ ੨੦੨੪ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਏਹ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤਰੀ ਅਯਨੰਤ ਦੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਛ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੜੇ ਸੁਧਾਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਾਯਨ ਵਰਖ ਸਾਯਨ ਵਰਖ ਨਾਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ੨੦ ਮਿਨਟ ਲੰਮੇਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਹਿੰਦੂ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਸਮਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ੨੪ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਯਮ ਬਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਮੇਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ | ਬਸੰਤੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ ਸੂਰਜ ਪੱਥ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਮਾਤਹਤ, ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਉੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਸਦਾ ਚੇਤ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ | ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਏਹ ਏਹਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਿਹਾੜੇ ਕਦੀਂ ਮੌਸਮੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਦੀਂ ਇੱਕ ਬਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਭਾਵ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੌਮ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਵਤੰਤਰ ਕੈਲੰਡਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ੧੦੦ ਵਰਖਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਪਣਾ ਕੋਈ ਕੈਲੰਡਰ ਨ ਬਣਾ ਸਕੀ, ਫੇਰ ੨੦ ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਮਹਾ ਪੰਡਤ ਸ੍ਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਜੀ ਨੇ ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੂਰਜੀ-ਸਾਯਨ ਕੈਲੰਡਰ ਕੌਮ ਦੀ ਝੋਲੀ'ਚ ਪਾਇਆ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ'ਚ ਕੌਮ ਦੇ ਸੁਝਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਭੌਗੋਲਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸੂਰਜੀ ਨਿਰਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ ਕਢ ਕੇ ਸੂਰਜੀ ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਕਰਣ ਦੀਆਂ ਡਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਸੂਰਜੀ-ਸਾਯਨ ਕੈਲੰਡਰ ਉਪਰ ਸੂਰਜੀ-ਨਿਰਾਯਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਤਿਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਵਾਇਆ, ਫੇਰ ਵੀ ਏਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਗਲੇ ੭ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਤਮਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦਾ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ੨੦੧੦ ਈ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਕਲਾਂਗ ਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਪੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਪੰਥ ਦਾ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵੜੇ, ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਫੂਕਣ ਲਈ ਬੇਤਾਬ ਹਨ | ਆਓ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹੋਈਏ, ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਵਖਰੇ ਸਵਤੰਤਰ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਹਿਤ ਕੋਈ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ |

੨੦੦੩ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਕੈਲੰਡਰ ਰੀਫੋਰਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਅਮਾਵਸ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਹਿਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ (13), ਉਸ ਤਬਕੇ ਦੇ ਦਬਾਵ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਅਮਾਵਸ, ਪੰਚਮੀ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਮਾਯਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ੧੦੦% ਆਸ਼ੰਕਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੈਲੰਡਰ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਏਹੀ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਇਕ ਤਾਂ ਸੂਰਜੀ-ਸਾਯਨ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜਾ ਸਦਾ ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਜੇ ਅਹਮ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦੀ ਤਿਥੀਆਂ ਭਾਵ ਸੁਦੀ-ਵਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਬਿਪਰ ਵਾਦ ਨੂੰ ਈਧਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ; ਬੰਸਤ ਪੰਚਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਡੁਬਕੀਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ। ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਲਈ ਵੀ ਏਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਸੀ, ਐਸੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਦਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਛ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹਨ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬਾਇਣੀ ਗਤੀ ਦਾ ਵੀ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੂ ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਲ ਦਾ ਆਰੰਭਕ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੂ ਪਸ਼ਚਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 50 ਆਰਕ ਸੈਕੰਡ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸੰਤੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ ਦੇ ਖਿਸਕਣ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰਖਣਾ ਹੀ ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਹੈ, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ, ਨਿਰਾਯਨ ਪੱਧਤੀ ਨਾਲ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਯਣਗਤੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਬਤਿ (ਨਿਰਾਯਨ ਸਾਲ), ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਬਤਿ (ਸਾਯਨ ਵਰਖ) ਨਾਲੋਂ ੨੦ ਕੁ ਮਿਨਟ ਬੜਾ ਹੈ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਫ਼ਿਰਕੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਸਹੀ, ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਉਪਯੋਗੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸੂਰਜੀ-ਸਾਯਨ ਪੱਧਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦਿਹਾੜਾ ੩੬੫ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ, ਵਾਲਾ ਵਰਖ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਪੰਚਾਗਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲਾ ਸਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਐਨੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਸੀਂ ਬਿਪਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੀਏ।

ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੌਮ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। 🙏🙏

ਸਮਰਾਤ = Equinox, ਪੂਰਬਾਇਣ = Precession, ਰਾਸ-ਮੰਡਲ = Zodiac, ਬਸੰਤੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ = Spring equinox point, ਪਤਝੜੀ ਸਮਰਾਤੀ ਬਿੰਦੀ = Autumnal equinox point, ਸੂਰਜ-ਪੱਥ = Orbit, ਅਯਣਗਤੀ = Precession of equinox, ਸੂਰਜੀ ਨਿਰਾਯਨ **ਸਾਲ** = Sidereal Year, ਸੂਰਜੀ ਸਾਯਨ **ਵਰਖ** = Tropical Year, ਨੀੜ-ਸਾਲਾ = Astronomical observatory, ਉੱਤਰੀ ਅਯਨੰਤ = June Solstice, ਦੱਖਣੀ ਅਯਨੰਤ = December Solstice

DATA

ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੫, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰ. ੨੦੮੧, ਸਾਕਾ ਸੰ. ੧੯੪੬, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰ. ੫੫੬, ਖਾਲਸਾ ਸੰ. ੩੨੬, ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ੭੭, ਹਿਜਰੀ ਸੰ. ੧੪੪੫ (45)															
ਦਿਨ ਮਾਨ ਘੰ. ਮਿੰਟ	ਵਾਰ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਯੁਗ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਯੋਗ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ
13 24	੧	ਸ਼ੁੱਕਰ	੪੦	੪	16 48	ਮਿਠਸਰਾ	੩੫	੪੧	19 42	ਸੂਲ	੩੬	੪੧	20 04	੨੯	੧੭ ੨੫
13 26	੨	ਸ਼ਨੀ	੪੧	੪੨	15 58	ਆਰਦਾ	੩੫	੪੬	19 42	ਗੰਡ	੩੨	੩੧	16 26	੧੯	੧੯ ੨੬
13 27	੩	ਐਤ	੪੪	੩੭	15 47	ਪੁਨਰਵਸੂ	੩੭	੨੦	20 20	ਵਰਿਧੀ	੨੯	੫੧	17 20	੨	੧੯ ੨੭
13 29	੪	ਸੋਮ	੪੮	੪੫	16 18	ਪੁਖ	੪੦	੪੦	21 39	ਧਰੁਵ	੨੮	੨੮	16 47	੩	੨੦ ੨੮
13 30	੫	ਮੰਗਲ	੫੩	੫੩	17 30	ਅਸਲੇਖਾ	੪੫	੩੯	23 38	ਵਿਆਘਾ	੨੮	੨੪	16 46	੪	੨੧ ੨੯
13 31	੬	ਬੁੱਧ	੫੯	੪੧	19 19	ਮਘਾ	੫੨	੦੦	29 12	ਹਰਖਨ	੨੯	੩੧	17 14	੫	੨੨ ੩੦
13 33	੭	ਵੀਰ	੬੦	੦੦	21 36	ਪੂ. ਫਾ.	੫੯	੨੧	29 08	ਵਜਰ	੩੧	੪੨	18 04	੬	੨੩ ੩੧
13 34	੮	ਸ਼ੁੱਕਰ	੬੧	੪੧	24 07	ਉ. ਫਾ.	੬੦	੦੦	29 27	ਸਿਧੀ	੩੪	੧੯	19 06	੭	੨੪ ੧੪
13 36	੯	ਸ਼ਨੀ	੧੧	੧੮	26 35	ਉ. ਫਾ.	੬੧	੪੧	17 23	ਵਿਆਘੀ	੩੬	੫੫	20 09	੮	੨੫ ੧੬
13 37	੧੦	ਐਤ	੧੫	੫੯	28 46	ਹਸਤ	੧੫	੩੭	11 12	ਵਰਿਯਨ	੩੯	੦੫	21 02	੯	੨੬ ੧੩
13 38	੧੧	ਸੋਮ	੧੯	੧੭	29 27	ਚਿਤਰਾ	੨੧	੦੬	13 50	ਪਰਿਘ	੪੦	੨੫	21 34	੧੦	੨੭ ੧੪
13 39	੧੨	ਮੰਗਲ	੨੦	੫੩	6 27	ਸਵਾਤੀ	੨੬	੨੦	15 56	ਸ਼ਿਵ	੪੦	੩੬	21 38	੧੧	੨੮ ੧੫
13 41	੧੩	ਬੁੱਧ	੨੦	੩੭	7 31	ਵਿਸ਼ਾਖਾ	੨੯	੫੧	17 23	ਸਿਧ	੩੯	੨੯	21 11	੧੨	੨੯ ੧੬
13 42	੧੪	ਵੀਰ	੧੮	੩੧	7 53	ਅਨੁਰਾਧਾ	੩੧	੫੩	18 10	ਸਾਧ	੩੬	੪੮	20 12	੧੩	੩੦ ੧੭
13 43	੧੫	ਸ਼ੁੱਕਰ	੧੪	੪੨	7 34	ਜੇਸ਼ਠਾ	੩੨	੧੫	18 18	ਸੁਭ	੪੩	੧੨	18 41	੧੪	੩੧ ੧੮
13 44	੧੬	ਸ਼ਨੀ	੯	੨੮	6 40	ਮੂਲ	੩੧	੧੭	17 54	ਸੁਕਲ	੨੮	੧੯	16 44	੧੫	੩੨ ੧੯

ਸਾਯਨ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ੨੧/੦੬/੨੪ ਨੂੰ ਤੜਕੇ ੨:੨੨ ਬਜੇ ਕਰਕ ਰਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਓਹ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੱਬ ਫਿਰੇ ਦਾ ਭੌਗੋਲਿਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਇਆ।

ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੭, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰ. ੨੦੮੧, ਸਾਕਾ ਸੰ. ੧੯੪੬, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰ. ੫੫੬, ਖਾਲਸਾ ਸੰ. ੩੨੬, ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ੭੭, ਹਿਜਰੀ ਸੰ. ੧੪੪੫-੪੬ (47)															
ਦਿਨ ਮਾਨ ਘੰ. ਮਿੰਟ	ਵਾਰ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਯੁਗ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਯੋਗ	ਘੜੀ ਪਲ	ਘੰਟੇ ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ	ਮੰ. ਮਿੰਟ
13 58	੧	ਸ਼ਨੀ	੫੭	੨੧	28 29	ਪੁੰਨ	੫੮	੧੪	28 47	ਦਿਆ	੫੩	੧੨	26 47	੨੯	੧੫ ੨੩
13 58	੨	ਐਤ	੫੮	੩੩	29 02	ਪੁੱਖ	੬੦	੦੦	29 33	ਹਰਖਨ	੫੧	੪੪	26 12	੩੦	੧੬ ੨੪
13 57	੩	ਸੋਮ	੬੦	੦੦	29 34	ਪੁੱਖ	੧	੨੦	6 02	ਵਜਰ	੫੧	੨੭	26 05	੧੫	੧੭ ੨੫
13 56	੪	ਮੰਗਲ	੧	੩੫	6 11	ਅਸਲੇਖਾ	੫	੫੨	7 52	ਸਿਧੀ	੫੨	੧੬	26 26	੨	੧੮ ੨੬
13 56	੫	ਬੁੱਧ	੫	੫੧	7 55	ਮਘਾ	੧੧	੪੮	10 15	ਵਿਆਘੀ	੫੪	੦੩	27 09	੩	੧੯ ੨੭
13 55	੬	ਵੀਰ	੧੧	੧੮	10 06	ਪੂ ਫਾ	੧੮	੪੯	13 04	ਵਰਿਆ	੫੭	੩੦	28 08	੪	੨੦ ੨੮
13 54	੭	ਸ਼ੁੱਕਰ	੧੨	੩੦	12 35	ਉ. ਫਾ	੨੬	੨੯	16 08	ਪਰਿਘ	੫੭	੧੩	29 14	੫	੨੧ ੨੯
13 53	੮	ਸ਼ਨੀ	੨੩	੫੧	15 08	ਹਸਤ	੩੪	੧੨	19 14	ਸ਼ਿਵ	੬੦	੦੦	29 35	੬	੨੨ ੩੦
13 52	੯	ਐਤ	੨੯	੪੧	17 29	ਚਿਤਰਾ	੪੧	੨੧	22 06	ਸ਼ਿਵ	੧	੪੪	6 15	੭	੨੩ ੩੧
13 51	੧੦	ਸੋਮ	੩੪	੨੨	19 22	ਸਵਾਤੀ	੪੭	੧੮	24 29	ਸਿਧ	੩	੩੪	6 59	੮	੨੪ ੩੨
13 51	੧੦	ਮੰਗਲ	੩੪	੨੭	20 36	ਵਿਸ਼ਾ	੫੧	੩੧	26 13	ਸਾਧ	੪	੧੯	7 18	੯	੨੫ ੧੫
13 50	੧੧	ਬੁੱਧ	੩੪	੨੮	21 05	ਅਨੁਰਾਧਾ	੫੪	੦੨	27 12	ਸੁਭ	੩	੪੧	7 4	੧੦	੨੬ ੨
13 49	੧੨	ਵੀਰ	੩੪	੫੭	20 47	ਜੇਸ਼ਠਾ	੫੪	੩੨	27 25	ਸੁਕਲ/ਬੁਕਮ	੧	੨੩	6 13	੧੧	੨੭ ੩
13 48	੧੩	ਸ਼ੁੱਕਰ	੩੫	੧੨	19 44	ਮੂਲ	੫੩	੧੬	26 55	ਏਦਰ	੫੨	੪੯	26 40	੧੨	੨੮ ੪
13 47	੧੪	ਸ਼ਨੀ	੩੦	੫੬	18 02	ਪੁ ਖਾ	੫੦	੨੮	25 48	ਵੈਧਿਤੀ	੪੬	੧੫	24 07	੧੩	੨੯ ੫
13 45	੧੫	ਐਤ	੨੫	੨੩	15 49	ਉ ਖਾ.	੪੬	੩੧	24 14	ਵਿਸੁਭ	੩੮	੫੨	21 11	੧੪	੩੦ ੬

ਨਿਰਾਯਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਕਰਕ ਰਾਸ ਵਿੱਚ ੧੬ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੧੧:੨੦ ਬਜੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੰਤਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਾਵਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਭੌਗੋਲਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਾਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ੨੪-੨੫ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਵ ੨੧ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਨਿਰਾਯਨ ਵਰਥ ਮੱਸਮ ਤੋਂ ਐਸਤਨ ੨੪ ਦਿਨ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਫਾਸਲਾ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਵਧਨਾ ਹੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਹਲ ਸੂਰਜੀ-ਸਾਯਨ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਹੀ ਹੈ।

ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ